

TRBUH ATLANTIKA

Fatu Diom

Prevela s francuskog
Jelena Stakić

Laguna

Naslov originala

Fatou Diome

LE VENTRE DE L'ATLANTIQUE

Copyright © Editions Anne Carrière, Paris, 2003

Published by arrangement with Literary Agency
“Agence de l'Est”.

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Zahvaljujem *Nacionalnom centru za knjigu*
na pažnji i podršci.

Mojima babi i dedi, mojim svetionicima.

*Bineti Sar, mojoj majci, mojoj afričkoj sestri.
Ovoga puta zamišljam te, konačno odmornu,
kako piješ čaj s Mahometom i Simon de Bovoar.
Ja ovde slažem snopove reči, kako bi moja
sloboda bila i tvoja.*

PRVO POGLAVLJE

On trči, oduzima protivniku loptu, dribla, šutira, pada, ustaje i ponovo trči. Brže! Ali vetar je promenio pravac: sad lopta cilja pravo u noge Tolda, italijanskoga golmana. Oh! Bože, uradi nešto! Ne derem se, molim te. Uradi nešto ako si Svemoćan! Ah! Evo Maldinija gde se vraća, prosto leti preko terena.

Ispred televizora, skačem s kanabeta i žestoko šutiram. Ijao, sto! Htela sam da potrčim za loptom, da pomognem Maldiniju da je povrati, da ga pratim, omogućim mu da pređe pola terena i na kraju smesti loptu u protivničku mrežu. Ali moj se šut završio samo prosipanjem ohlađenog čaja po tapisonu. A baš u tom trenutku zamišljam Italijane napete, ukočene poput ljudskih fosila u Pompejima. I dalje ne znam zašto ljudi stežu guzove kad se lopta približi mreži.

„Maldini! Da, to! Vrlo dobra odbrana Maldinija koji dodaje svom golmanu! Toldo degažira! Ma koji talenat, taj Maldini! Velik igrač! A ipak je ostao veran Milanu AC. Stotinak puta u nacionalnoj selekciji Italije! Fantastično! I njegov otac, Čezare, bio je zbilja velik fudbaler; talentovana porodica, nema šta!“

Reporter je verovatno hteo da sroči poemu u Maldinijevu slavu, ali je u brzini izveštavanja uspeo samo da rimuje znakove usklika.

Zašto vam pričam sve to? Zato što obožavam fudbal? Ne baš. Zašto onda? Da nisam zaljubljena u Maldinija? Ma kakvi! Toliko luda ipak nisam. Ne palim se na vedete i zvezde mi nisu zavrtele glavu. Baka me je vrlo rano naučila kako

da ih nakupim: dovoljno je da noću stavite lavor vode usred dvorišta pa ćete ih imati pod nogama. A kao što možete da primetite, dovoljna je i jedna mala čaša u uglu vrta pa da vidite dvadeset dve zvezde, među njima i Maldinija, kako se vrte po terenu poput pacova u lavirintu. I onda, pošto ne pišem ljubavno pismo Maldiniju, zašto vam pričam sve to? Pa zato što ne vodi svaki virus u bolnicu. Ima ih koji se zadovoljavaju time da u nama deluju kao u nekom kompjuterskom programu, kao mentalni bag. I to postoji.

Dvadeset deveti jun 2000, gledam Evropski fudbalski kup. Italija protiv Holandije u polufinalu. Oči su mi uprte u televizor, ali moje srce gleda druge vidike.

Tamo ljudi, već vekovima, vise na komadiću zemlje, ostrvu Niodoru. Zakačivši se za desni Atlantika poput ostataka jela, čekaju, pomireni sa sudbinom, da ih naredni talas odnese ili im poštedi život. Ta me misao preplavljuje kad god dolazim brodom natrag i razaberem minare džamije nepomično u svojim uverenjima, i kokosove palme koje njišu kosama u nekom nehajnom paganskom plesu čiji se smisao više ne zna. Da li je to jedan od onih pogrebnih plesova koji su, nekad, svetim činili ponovni susret naših pokojnika s našim precima? Ili onaj što se neprestano ponavlja, a kojim se slave svadbe posle svake žetve, krajem sezone kiša i oluja? Ili je posredi treća vrsta plesa koji nastaje s burama i u kom, priča se, kokosove palme podražavaju pokrete odbijanja devojaka datih za žene muškarcima koje ne vole? Četvrti je ples najtajanstveniji, to je tango iz snova, i njemu se svako prepušta na svoj način, u ritmu sopstvenog daha.

Uskoro će deset godina otkako sam napustila senku kokosovih palmi. Dok tabaju po asfaltu, moje se noge sećaju nekadašnje slobode, milovanja toplog peska, ugriza školjki i nekoliko uboda na trnje koji su samo podsećali na prisustvo života i u zaboravljenim ekstremitetima tela. Stopalima

uobičenim i obeleženim afričkom zemljom koračam evropskim tлом. Korak za korakom, uvek isti pokret što ga izvode sva ljudska bića, na celoj planeti. Ipak, znam da moj zapadnjački hod nema nikakve veze sa hodom koji mi je omogućio da otkrijem uličice, žala, staze i polja moje rodne zemlje. Ljudi koračaju svuda, ali nikad prema istom horizontu. U Africi sam sledila trag sudbine, sačinjen od slučajnosti i beskrajne nade. U Evropi, koračam dugačkim tunelom performansi koji vodi tačno određenim ciljevima. Nikakve slučajnosti ovde, svaki korak vodi proračunatom ishodu; nada se meri stepenom borbenosti. U ambijentu Tehnikolor, korača se drugačije, prema sudbini koju smo upili u sebe, koju smo odredili sebi i protiv svoje volje, i ne primećujući, zato što smo se zatekli u modernoj gužvi i zato što nam pretili parni valjak spreman da smrvi sve kojima je palo na um da zastanu u traci za nužno zaustavljanje. I zato, u sivilu ili pod neočekivanim suncem, idem dalje ispod neba Evrope brojeći korake i male prevaljene metre sna. Ali koliko me kilometara, koliko dana rada, koliko noći bez sna još razdvaja od nekakvog pretpostavljenog uspeha koji se za moje kod kuće, međutim, po sebi podrazumeva od trenutka kad sam im objavila da odlazim za Francusku? Idem dalje, koraka teških od njihovih snova, glave pune sopstvenih. Idem dalje, a ne znam koje mi je odredište. Ne znam na koji se jarbol diže zastava pobede, a ne znam ni koje su to velike vode kadre da speru nalet neuspeha. Alo, drugari, ne spavajte, u glavi mi vri! Nek mi neko doda drva! Ova se vatra mora ložiti. Pisanje je moj veštičji kotao, noću istih krčkam snove suviše tvrde za kuvanje.

Dreka iz televizora otrže me od sanjarenja. Kad god reporteri izviknu Maldinijevo ime na ekranu se ocrta jedno lice. Nekoliko hiljada kilometara od mog salona, na drugom kraju Zemlje, u Senegalu, tamo, na tom ostrvcu koje jedva da je dovoljno veliko da na njega stane stadion, zamišljam jednog

mladića prikovanog ispred sklepanog televizora kako prati istu utakmicu kao i ja. Osećam ga blizu sebe: naši se pogledi ukrštaju na istim slikama. Otkucaji srca, disanje, pokreti radosti ili očaja, svi znaci naših osećanja vremenski su usklađeni koliko traje jedan meč, jer oboje trčimo za istim čovekom: Paolom Maldinijem.

Tamo, dakle, na kraju sveta, naslućujem mladića koji cupka nogom, na prostirci ili na starinskoj klupi, ispred starog televizora koji, uprkos krčanju, okuplja oko sebe isto onoliko publike koliko i neka bioskopska sala. Velikodušni vlasnik jedinog televizora u kraju smestio ga je u dvorište u koje svi susedi hrle bez najave. Dvorište je otvoreno za sve. Pol, starost i broj gledalaca menjaju se zavisno od programa. Ovog popodneva, 29. juna 2000, meteorološki uslovi su povoljni, nebo je plavo kao iz sna, te-ve ne krči, samo što je vlasnik morao da ga zvekne nekoliko puta da ga upali. Oči uprte u njega imaju svežinu nevinosti. Mladići na pragu zrelosti, tela izvajanih dugim godinama trčanja za krpenjačama, potom neočekivano dobijenim loptama, migolje se, grče i puštaju da im se na čelu pokaže višak rastopljene energije. Živahnih pogledā, daju prognoze.

Jedan ostaje nem, usredsređen na slike. Poprsja izvijenog prema ekranu, pogledom se provlači između glava. Vilice su mu stegnute, i samo nekoliko pokreta bez reda otkrivaju koliko ga strast opседа. S prvim Maldinijevim startom, sasvim spontano, njegova noga odiže stražnjicu dečaka koji sedi na zemlji ispred njega. Žrtva se okreće, besna, ali videvši zaneto lice počinioca ne traži nikakvo izvinjenje, i smešta se nešto dalje. Ne možeš dvaput nagaziti slepcu muda, vele, jednom je dovoljno da on pokupi svoju robu čim čuje približavanje koraka. Dečko je samo imao da digne dupe, jer utakmica je tek počinjala i uzbudljivih će akcija biti još. Frka već navodi na harakiri: crveni karton za Zambrotu, italijanski broj 17,

to je već previše za mladića. Izbezumljen koliko i Dino Zof, italijanski trener, ispravlja se i mumla nešto što se sudiji ne bi svidelo. Verovatno ste razumeli, taj mladić je navijač italijanskog tima i ja vam sad, iz poštovanja prema njemu, zabranjujem da navijate za neki drugi tim. Sudbina se ostrvila: žuti karton za Frančeska Tolda, italijanskoga golmana, koji je uhvatio holandskog igrača broj 9. Mladić ustaje, steže glavu šakama i čeka kaznu koja mu je unapred poznata i koja brzo stiže: penal protiv Italije.

O Bože! Uradi nešto! Da prestanem da se derem? Ma ne, ti ne shvataš! Ovo nije strašno? Nego šta je nego strašno! Da, znam! Nije Italiju snašla sudbina Hirošime. Da je samo to pucala bi mi štikla, ali ovo sad, moglo bi se desiti da prime gol koji bi slomio srce Madikeu! Ko je Madike? Ko je Madike? Ma nemam ja sad vremena da objašnjavam! Penal, to nije pauza za kafu, to proleti dok fudbaler prdne! Dobro, hoćeš li se pomeriti ili ne?! A molitve? A ramazan? Miliš da ja sve to radim tek onako?

Ah! Toldo, italijanski golman, spasava loptu. Madike snažno šutira, što ovog puta ne pogađa nikog. Uf! Najgore je izbegnuto. Dugačak udah izdiže mu grudi, on ponovo seda, lice mu zari osmeh za koji znam da je kratkovek. Tekma se nastavlja.

Na svaku grešku Italijana on zauzima bogobožan položaj. Neposredno pred kraj poluvremena Maldini osporava neke sudijine odluke i dobija žuti karton umesto užine. Madikeov se osmeh gasi, on zna da bi drugi žuti karton bio isto što i crveni, i da bi značio izbacivanje njegovog idola s terena. Zabrinut, steže glavu dlanovima: nikako ne bi želeo da svog heroja vidi osuđenog na klupu za rezervne igrače. Želeo bi da razgovara s njim, pa da ovaj shvati akcije što ih je smislilo za njega i taktike što ih je razradio sedeći na ovoj klupi. Želeo bi čak da mu, kad već ne može da igra uza nj, pozajmi

sopstvene noge, pa da ima rezervni par. Ali tu, na toj klupi, sa stopalima zarivenim u vreo beli pesak, koliko ga kilometara sna razdvaja od blatnjavih tragova koje će u poluvremenu Maldini ostaviti u svlačionici?

Pretvorivši svoj očaj u sagovornika, on urla rečenice koje ostaju zakačene za vrhove kokosovih palmi na Niodoru te nikad neće dopreti do Maldinijevih ušiju. Ja sam njegova odana glasnica: Madike i ja imamo istu majku; oni koji umeju da vole s pedeset odsto reći će vam da mi je on polubrat, ali za mene je on, sasvim prosto, moj mali brat.

Zato, recite Maldiniju da su njegovi crveni ili žuti kartoni preteški i da mi lome srce. Recite mu da se prištedi, da čuva bokove, da ne prima loptu u nos, da ne prepušta noge testerima protivnika. Recite mu da zaječim kad god on dobije udarac. Recite mu da mi njegov vreli dah kida pluća. Recite mu da bolujem njegove rane i da nosim ožiljke od njih. A naročito mu recite da sam ga videla, na Niodoru, kako trči za mehurom iz snova. Jer jednog dana, na nekom neodređenom terenu, moj je brat postao Maldini. Zato, recite Maldiniju da ima telo borca, crne oči, sitno ukovrdžanu kosu, lep osmeh i bele zube. Taj Maldini je moj mali brat utonuo u svoj san.

Sudija daje znak za kraj poluvremena, mladi gledaoci kreću prema drvetu ispred kuće, da protegnu noge ali i popričaju glasnije a da ne smetaju domaćinu. Samo Madike ostaje na pragu kuće. Ni za šta na svetu ne bi propustio nastavak. Na te-veu više ničeg osim reklama. Koka-kola se nije ustezala da svoj promet naduva čak i u ovim krajevima... gde je voda za piće i dalje luksuz. Ništa ne brinite, od kole će nići žito u Sahelu! Privučen televizijom, buljuk rahitičnih klinaca starih sedam do deset godina, s komadićima drveta i praznim konzervama pokupljenim na ulici kao jedinim igračkama, prska u smeh na golicav prizor iz reklame: mladić prilazi grupi devojaka koje ne obraćaju pažnju na njega; najboljoj

nudi kolu i poziva je; a ona mu, posle osvežavajućeg gutljaja, velikodušno nudi da je obgrli oko struka i oni odlaze zajedno smešeći se jedno drugom. Deca se kidaju od smeha. Jedno pita onog do sebe:

„Šta će da joj radi?“

Ostali se cerekaju, a onaj koji je po svemu sudeći vođa grupe odgovara munuvši ga laktom:

„Ti si malo blesav, šta li? Pa povaliće je.“

Uz vođinu podršku, drugi mališan nastavlja:

„Tamo iza moje kuće priređuju igranku, video sam svog starijeg brata i njegove drugove kako donose sanduke kole, hi hi hi! Videće devojke šta će da im stave! Hi hi hi!“

Ponovo smeh, još jači. Potom dolazi red na Mika da im popravi apetit. Ekran ispunjava ogroman kornet sladoleda iskričavih boja, a potom se pojavljuje jedno bucasto dete i halapljivo liže golemi sladoled. Malopredašnje budalaštine zamenjuje zavidljivo mrmljanje: „Mmmm! Njam! Njami-njami! Što je dobro! Njam!“; izvode složno. Sladoled ova deca znaju samo sa slike. Sladoled za njih ostaje nekakva virtuelna hrana koja se jede isključivo tamo, s druge strane Atlantika, u onom rajju gde je mali debeljko iz reklame imao pameti da se rodi. No ipak, oni vole taj sladoled i zbog njega su upamtili u koje se doba emituju reklame. Miko, tu reč oni pevaju, ponavljaju je kao što vernici jednolično recituju svetu knjigu. Tom se sladoledu oni nadaju kao muslimani Muhamedovom rajju, a ovde na zemlji iščekuju ga kao hrišćani povratak Hrista. Za taj kornet Mika pronašli su ikone: grubo su odeljali komade drveta i obojili ih crvenom i žutom kredom da predstave ukusnu sladžu. Upravo te komade drveta oni njuškaju sladeći se reklamom. Za ovu decu ja sanjam bazen pun Mika, sagrađen u ime uživanja a ne u ime poslovnog prometa. Oni sanjaju da smažu taj sladoled kao što Madike sanja da stegne ruku Maldiniju.

Reklame se primiču kraju. Mladići koji su iznosili svoja predviđanja ispod drveta vraćaju se da se naguraju ispred televizora i teraju klince, suviše bučne za njihov ukus. Ovde nema zezanja s pravom starijeg. Jedan vremešni ribar, još krepak, u dronjcima, upravo se smestio tik ispred Madikea. Ovaj ga prepoznaje po mirisu ribe koji mu je nahrupio u nozdrve. Pozdravi su učtivi ali kratki. Miris je odvratan, ali poštovanje nalaže da držite jezik za zubima. Madike ne mrda i ne govori. On zna da su ovde desetina nanizanih godina aduti koji su izgovor za sve. Moraće da trpi ovog natrulog fosila celo drugo poluvreme. Stoga se usredsređuje i zamišlja da je tamo, daleko od starog ribara, tamo gde se igra tekma.

Ponovo se pojavljuje stadion. Igrači još nisu izišli iz svlačionica, ali reporteri već zagrevaju grla rečenicama u kojima se često pominje Maldinijevo ime. Ali šta kažu za njega, pita se Madike. Čulji uši. Nije lako čuti od svih tih suseda što komentarišu kao da su vrhunski selektori. Primiče se ekranu koji treperi, stavlja ruku iza uha kao da će ga to bolje izolovati od grupe, i sluša. Glasovi reportera su malo čujniji, ali jezik kojim govore nadleće njegove uši ne ulazeći stvarno u njih. E pa, to ide na živce! A onda i taj miris, sve jači... Samo Maldinijevo ime, u nepravilnim razmacima, dopire do njega. Ali 'bo ih bog otpozadi sve odreda, šta to kažu za njega?

Taj je jezik on često čuo, čak i video. Da, video ga je, kod kuće, taj jezik nosi pantalone, odela, kravate, zatvorene cipele; ili pak suknje, kostime, naočari i visoke potpetice. Da, on prepoznaje taj jezik koji tvori muziku senegalskih kancelarija, ali ga ne razume i to ga ljuti. Utakmica se nastavlja.

Prvi slobodan udarac pripada Italijanima. Madike se naslađuje. Pribrali su se, misli on, i to ga umiruje. No njegov optimizam biva brzo opovrgnut. Holanđani drže do svoje časti. Brane svoju mrežu kao kaluđerica mufić. Italijani moraju da se nose s tim. Sublimirani rat na travnatom terenu iziskuje

jake živce, a njih nije lako očuvati čitavih devedeset minuta. Naročito u ovim poslednjim trenucima tekme, kad je svaka akcija odlučujuća. Madike se znoji, vruće je, a od smrada ribe počinje da mu pripada muka.

Sudija daje znak za kraj regularnog toka utakmice, borci će morati da sačekaju produžetke da bi se ponovo zakačili. Uostalom, iako ih njihova žudnja za pobedom drži na nogama, njihova iznurena lica preklinju za odmor. Kao majka zaštitnica, kao raznežena sestra, kao odana supruga, rado bih ih napojila, obrisala im lica, previla rane i pomazila ih. Rado bih im rekla da njihov nerešeni meč liči na život: najbolji golovi uvek su oni koji će tek doći, samo što je mučno čekati ih.

Blatnjavi i obliveni znojem, igrači se vraćaju u svlačionice povijenih ramena, smrvljeni tolikim besplodnim naporima.

Odmor pre produžetaka. Skupina mladih gledalaca koji su ostali ispred televizora živnula je. Tekma upravo opovrgava njihova predviđanja. Najnervozniji nastoje da svoje mišljenje nametnu mlatarajući rukama. Ori se muzika iz reklama. Dotrčavaju oni klinici od maločas, a stari ribar pokušava da zapodene razgovor ne bi li prekratio pauzu. S peckavim osmehom tapše Madikea po ramenu i, gladeći bradu, kaže:

„He! He! Maldini, šta se to događa? Danas nešto ne blistaš, a! Protivnici su ti stvarno jaki.“

Madike diže oči prema čoveku, a potom upire pogled u horizont na kom se hvata suton. U tišini ima nečeg razoružavajućeg, u znanju takođe. Nadahnuti starac ne da se otkaćiti. Pametujući, i dalje gladeći bradu, on obznanjuje svoju misao:

„Znaš li ti, Maldini, da veličina savladanih prepreka čini uspeh još sjajnijim? Kvalitet pobede meri se vrednošću protivnika. Pobeda nad plašljivcem nikad neće od pobjednika napraviti junaka.“

Ove mudrosti nisu nikakva uteha za Madikea. Poznata je njemu ta dinosauruska filozofija, to hiljadu puta falsifikovano egzotično naklapanje što nam ga zapadnjaci lepe na kožu da bi nas učinili posebnijima. Pun mu nos svih tih improvizovanih poslovice. Zar stari ribar ne zna i obrnuto: da ni poraz od hrabrog protivnika nikad nije od poraženog napravio junaka?

Sunce kao da je bežalo od upitanosti ljudskih bića i pretilo da se razbije u Atlantiku. Nebo, zažareno od strasti, činilo se nižim nego obično, i ostavilo da na njemu lebdi rub rujne svetlosti koja je obasjavala krošnje kokosovih palmi. Milosrdni morski vetrić, gotovo neosetan, strujao je preko kože. Samo nekoliko žena koje su se, kasneći s domaćim poslovima, vraćale sa bunara primetile su taj ranovečernji lahor koji im se podvlačio pod pregače i tamo milovao mesta do kojih pogled sunca nikad ne dopire. Bilo je među njima i vrednih žena, poput onih što su se usuđivale da poslednjim udarcima tučka remete seoski mir koji je upravo nastajao. Bang! Bang! Žvrrr! Vrrr! Bong! Ovi udarci tučka, ponavljani i daleki, odzvanjali su duboko u Madikeovom srcu. Pošto ih je slušao celog života, prepoznavao ih je, čak i dekodirao: oni su oduvek prethodili pozivu mujezina i huku sova. Za sve ostrvljane postali su muzika koja najavljuje noć. Ali u tom svetu sujeverja označavali su i čas zlokobnih duhova, i uranjanje u tminu predačkih strahova.

Kad bi kao mali čuo te udarce tučka, Madike je, kao i njegovi drugovi, napuštao improvizovano igralište i trčao našoj majci. Tačno je znao gde će je naći: u to je doba uvek bila u kuhinji, u dnu dvorišta, i nadzirala spravljanje večere ili ljuštila šaku prosa da ga skuva u kiselom mleku za sutrašnju kašu. Ako je nekom neprijatnom slučajnošću ne bi tamo zatekao, izbegavao je strah od seni što su promicale napolju time što bi uzeo svoju šamlicu i smeštao se u kuhinji, ispred vatre.

Nestrpljiv, zavaravao je dosadu time što je ložio vatru drvima i divio se igri plamenova sve dok do njega ne bi dopro jedan tobože strog glas.

„Ej, Madike, prestani! Kakvu mi to žeravicu praviš! Zagoće mi večera.“

Prošlo je vreme, potuljena atmosfera predvečerja i dalje ga je navodila da juri za suknjama, ali ne više majčinim. No tog 29. juna 2000. ni najlepša najada ne bi uspela da uhvati njegov pogled.

Fantazmagorična zavesa reklama se cepa. Klinci se razilaze uz poslednje note svoje omiljene pesme: „Miko! Miko!“ Dvorište, utonulo u pomrčinu, liči na mornarsko groblje. Samo plavičasti snop zrači iz starog televizora i osvetljava lica gledalaca slabom svetlošću. Molitvi dolikuje tišina. Mujezin uzalud dere grlo. Kasnije mu ostaje samo da pije čaj od nane! Prijaće mu! Ponovo se pojavljuje stadion, vernici pozdravljaju svoje bogove. Stari ribar bučno pročišćava grlo, trese ruku onog do sebe i objavljuje poverljivim tonom:

„Maldini, mali moj, došao je trenutak istine.“

Madike navlači prigodan osmeh pa povlači ruku, iznerviran akcijom Japa Stama, holandskog igrača.

„Crveni karton!“, urla.

Ali sudija se zadovoljava žutim.

„Sranje, zaslužio je crveni karton! Taj sudija je stvarno p...“

Rečenica bez završne poente: niko ne zna gde se zaustavlja gnev. Holandani gledaju pravo preda se. Sve su preduzimljiviji. Aron Vinter zapinje da nametne svoje mišljenje i iznuđuje korner. Osamdeset četiri puta u reprezentaciji, tako se stiče iskustvo, naročito za varanje. Sedorf smatra da je spretan i trči da izvede korner. Delvekjo hita i dokazuje svojoj mami da njeno mleko nije otišlo uludo: sumnje nema, došla je junaka kadrog da natera čitavu italijansku naciju da zadrži dah. Ali to su radile i holandske majke, a njihovi sinovi, kojima je

stalo da one budu ponosne, ponovo prelaze u napad. Kanavaro degažira, Maldini kreće u sprint, Madike skače s klupe i već vidi sebe iza njega:

„Hajde! Napred! Možeš ti to! Napred!“, viče on, tek što mu ne puknu glasne žice.

Everything you want you've got it!

Jedan rođak kom je odbijen zahtev za ulazak u SAD neprestano je slušao tu pesmu i prevodio je svakome ko je hteo da ga sluša: *Kad hoćeš, možeš*. Madike počinje da sumnja, s pravom uostalom.

Dva produžetka ostaju jalova. Sad idu penali. Madike to zna, srce mu u grudima uzbuđeno tuče. Stavlja ruku preko njega, ne vredni, njegova čuka još se više provrednila.

Domaćica poziva na večeru. Ovde obed nije namenjen samo stanarima kuće, svi koji su se zatekli u datom trenutku imaju prava da jedu i prirodno se smatraju pozvanima. Jedna devojka donosi tikvu vode te svi redom peru ruke, a za to vreme njena majka raspoređuje nasred dvorišta niz zdela koje se puše. Stari ribar ovlaš isplaknuje usta i, ne dajući se moliti, pridružuje se glavi porodice. Sve pričajući o lošem ulovu poslednjih dana, on seda na jednu asuru ukrstivši noge i počinje da hvali domaćičino delo. M-mm! *Talale* što divno miriše na začine, pravo kraljevsko jelo! Sasvim je sigurno, samo našim ženama uspeva da naprave tako ukusan kuskus sa ribom!

Madikeu se skupio stomak. Izgovara se da je kasno ručao i učtivo odbija poziv. Osim toga on, za razliku od starijih, smatra da je neprilično deliti tuđ obed zahvaljujući slučajnoj prigodi. Bez ove tekme što se oteгла, on bi se snašao da ode pre večere. I dok neki neprestano pune usta kuskusom i hvale domaćicu da bi opravdali svoju halapljivost, on uživa u miru koji se stvorio ispred televizora.

„Super“, govori on u sebi, „moći ću da pratim izvođenje penala na miru.“

Ali meteorološke prilike su odlučile drugačije. Tek što je dovršio rečenicu, nebo su zaparale munje. Žestok tornado zavrteo je grane kokosovih palmi kao elise. Beli pesak, ponos ostrvljana, postao je njihov najljući neprijatelj, kovitlac koji ih šiba po koži i odnosi sve što mu je na putu. Oni koji su večerali brzo su poskakali sa asura, a ove su se zalepile za zid, ako im se već nisu vrtele iznad glava. Potom su pale krupne kapi: jedna od onih prvih junskih kiša, često kratkih ali pre svega nepredvidljivih, koje Sahelijancima najavljuju početak kišne sezone i poljskih radova.

Madike nije ni sačekao prve kapi da bi dograbio stari aparat i odneo ga u salon, ali bio je to uzaludan trud. S prvim munjama slika na te-veu je zatrepnila, a onda se on, ispustivši jedno poslednje *bip*, naglo ugasio. Nije hteo da pomisli na najgore: to *bip* nije bilo poslednji uzdah, nije moguće da je ovaj televizor ispustio dušu. Rekao je sebi da je to samo električni hir, samo šok, neka vrsta srčanog udara izazvanog žestokim sevanjem. U salonu, sâm je dugo pokušavao da izvede reanimaciju, bez uspeha. Bila mu je potrebna vlasnikova presuda da bi konačno napustio uzglavlje bolesnika:

„Mislim da je crk'o, nema spasa, nikad nije voleo vreme kiša. Lane me je isto tako izneverio čim je zagrmelo, srećom te sam uspeo da ga ponovo pokrenem. Zasad, mislim da je gotov.“

S rukom na televizoru, čovek je brbljao smešeći se. Bacivši pogled na zidni sat u salonu, Madike je s gorčinom uvideo da su i penali takođe gotovi. Promucao je nekoliko učtivih pozdrava i oprostio se.

DRUGO POGLAVLJE

Napolju je kiša osvežila sve živo; kokosove palme, bezmalo nepomične, kao posle svakog tornada, vidale su grane koje su se opustile do tla. Pesak se više nije uvlačio u sandale; vlažan, nudio je koracima svoja obla leđa i pomislilo bi se da je poslušan da se nije pokazao kao potkazivač: lako je bilo pratiti duboke tragove koji su vodili do telecentra. Hodajući, Madike se prisećao osmeha vlasnika televizora. Odložena reakcija: „Televizor mu je crk'o a on se smeška, čudan tip. Možda je zadovoljan što nam konačno vidi leđa?“

Madike je možda dobro video, ali to nije bio jedini razlog. U stvari, taj čovek nije nešto posebno držao do televizije. Kao i njegov švercovani roleks, koji nije umeo da podesi, kao njegova kožna salonska garnitura uvek prekrivena belim pamučnim navlakama, kao njegovi zaključani zamrzivač i frižider, kao njegova treća supruga koju je škartirala četvrta, koju je pak primećivao još samo onih večeri kad ga je bračna rotacija primoravala na to, taj je televizor bio tu, u njegovoj prostranoj kući, da označava njegov uspeh.

Rodom sa ostrva, kljukan majčinim kuskusom i ozlojeđen očevim siromaštvom, najpre je svoje ispupčene mišiće koristio u utrobi broda koji je rastovarivao u dakarskoj luci. Mukotrpan rad uopšte nije izmenio njegovu rešenost: siromaštvo, to je vidljiva strana pakla; bolje umreti nego ostati siromašan, govorio je. Da bi ga ohrabrio, ili jače gurnuo put samoubistva, umoran ali neizbrisiv očev glas vraćao mu se

kao odjek: *Nikad ne zaboravljaj, svaka čestica života mora služiti sticanju dostojanstva!*

Viđao je kako neke njegove drugove vraćaju u selo u sanducima punim leda, stradale od tetanusa, curenja amonijaka ili smrvljene ispod nekoliko tona pirinča, ali on je odolevao. Potom, jednog dana, njegovi su roditelji odneli učitelju da im pročita neko pismo iz Francuske.

„A! Naš sin je u Francuskoj!“, uskliknula je majka pred šaljivim učiteljevim pogledom.

„A-ha! *Alahu akbar!* Alah je velik! *Alhamdulillah!* Hvala Alahu“, rekao je otac, tri puta, s više uzdržanosti.

Zahvaljujući neredovnim sinovljevim doznakama njihov se život promenio, malo-pomalo, ali dovoljno brzo da se to primeti. Sve su se manje zaduživali kod bakalina, koji im se sad široko osmehivao i provodio više vremena u ljubaznostima. Svake dve godine sin je preko leta dolazio na čitavih mesec dana. Podelio bi naokolo nekoliko novčanica i boflova *made in France*, koje niko nije menjao ni za komad smaragda. Ovde, polovna odeća s Bulevara Barbes daje vam važan izgled, a to, to nema cene!

Krajem njegovog drugog godišnjeg odmora, čovek s Bulevara Barbes oženio se seljančicom koju su mu odabrali roditelji. To nije bio prvi izbor, ali morao se zadovoljiti. One dve duge godine koje je proveo u Francuskoj pre nego što je objavio svoj drugi povratak u zemlju njegova prva izabranica nije imala strpljenja da ga sačeka. Zvala se Sankele. Od njene lepote ostrvljanima se kostrešila svaka dlaka, njen je glas mamio suze ribarskih udovica, no ona nikad nije pevušila neku od onih tužbalica kojima žene sa ostrva zazivaju božanstva ne bi li im se vratio neki pustolovni Kupidon. Uprkos tradicionalnom vaspitanju kojim su nastojali da je oblikuju kao da je od butera od karitea, Sankele je porasla s krilima pelikana žednog azura. Uprkos stidljivom osmehu i pogledu koji

je bežao, imala je i srca i smelosti. Od majke je nasledila crte lica, ali ne i viđenje sveta. Ljubav je poimala na svoj, poseban način. Šta očekivati od čoveka na kraju sveta ako ne udovičke noći i desetine bora pri svakom njegovom povratku? Vođe na sopstvenim zakonom, lepa Sankele je zgrešila, muževljeva porodica je zavrištala da je obeščašćena, okrenula se od nje i odvojila manje drčnu ovčicu da je žrtvuje po povratku bludnoga sina. A ovaj je, iako nepismen, počeo da izgovara *r* na francuski način. On je znao da ta devojka neće odmah prihvatiti ni felacio ni kunilingus, ali to nije ni važno, bila je iz dobre porodice i dresirana da bude pokorna supruga; s vremenom će uspeti da je oblikuje po svom ukusu. Zasad se samo trudio da dokaže kako je ostao sin koji poštuje tradiciju. Uopšte se nije raspitivao za sudbinu one koja mu je bila prva obećana, matorci su nesumnjivo odlučili kako je najbolje, poznajući stvari. Nije imao vremena za gubljenje, majka već beše ostarila, mlada supruga će joj pomagati u kući; pogotovu što je to manje skupo od služavke. Tešio se zbog žrtve koju je prineo roditeljima govoreći sebi da će kasnije moći da se oženi ženom po sopstvenom izboru, nekom rafiniranom devojkom, koja se šminka. Kasnije će, bio je siguran, imati jednu od onih koje kupuju sebi čipkane gaćice i uvlače se u pret-a-porte Iv Sen Loran *made in Taiwan*. Kad čovek dođe iz Francuske može da se ženi kojom hoće, znao je. S druge strane, niko nije mogao da se pohvali da zna šta on radi u Francuskoj. Kad bi došao, divili su se njegovoj kupovnoj moći, basnoslovnoj u poređenju s prosečnom na ostrvu. On je sebi makar mogao dopustiti da večiti pirinač s ribom zameni slasnim pilećim paprikašem.

Prilikom trećeg godišnjeg odmora otpočeo je gradnju ogromne kuće. Uveče po polaganju kamena temeljca njegov otac, koji je predvodio blagoslove, podlegao je. Prekomerna sreća? Srčani udar? Nije bilo bolničara da kaže. Pošto su ga

voleli previše da bi dopustili da njegova duša luta između dva sveta, pohitali su da ga sahrane pre nego što će se oždrati na sočnoj daći koju je priredio sin. Udovica se izdvojila od sveta, i svi su poštovali trodnevnu žalost isprekidanu plačem narikača i pozivima na obede. Pošto je uz velike troškove odao počast spomenu na oca, godišnjeodmorac je nastavio radove.

Svaka čestica života mora služiti sticanju dostojanstva!

Ova će mu kuća za sva vremena obezbediti poštovanje i divljenje seljana. Veliko delo okončano je kad je na Bulevaru Barbes rasprodao raznorazne poklone dobijene od zemljaka. Tokom narednog letovanja dovršio je kuću, preselio svoje iz rodne čatrlje, i uzeo drugu suprugu, malo moderniju od prve. Bila je služavka za sve poslove kod buržuja u prestonici, čije je ponašanje i govor podražavala. Oblivena znojem u dugačkim haljinama od porheta, potpetica zarivenih u pesak, šepurila se pred njim i ubacivala pokoju francusku reč u svoje rečenice. Samo je dve godine uživala u povlasticama nove izabranice. Treća, potom i četvrta supruga zbacile su je s prestola.

Posle sedmog putovanja, čovek s Bulevara Barbes napravio je dobro snabdevenu radnju na ulazu u sopstvenu kuću i konačno se nastanio u selu. Pošto je postao znamenje uspešne emigracije, ljudi su ga pitali za mišljenje povodom svega, navlačili učtiv izraz kad ga sretnu, čak je i pesak postajao gladak kad on prođe u svojoj dugačkoj uštirkanoj *bubu*. I dalje se pitate kako je zaradio novac u Francuskoj? Slušajte Radio Sonakotru.

No Madike je sebi postavljao druga pitanja kad je stigao u telecentar: kako su prošli penali? Da li je Maldini pucao? Pošto je bio kapiten, sigurno jeste. Možda je dao gol? Možda je Italija pobedila? Zašto ne bi? Ma, i sam Maldini mogao je da nagna holandsku armiju u beg.